

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Származékos mű minősítése

Ügyszám: SZJSZT-06/08.

A Fővárosi Bíróság által feltett kérdések:

A Fővárosi Bíróság előtt E. Gy. felperes által a V. Kft. alperes ellen szerzői jog megsértése miatt 19.P.25.348/2005. számon indított perben 17. sorszámon hozott végzésével a Fővárosi Bíróság a Szerzői Jogi Szakértő Testületet az alábbiak megállapítására kérte fel:

- 1. Nyilatkozzon a szakértő arról, hogy az alperes által megjelentetett mű a felperes korábbi műveihez, illetve az átadott anyagokhoz képest önálló szerzői műnek vagy származékos műnek minősül szerzői jogi szempontból.**
- 2. Az egyes tárgyleírások a műben önálló szerzői jogi védelmet élveznek-e, vagy sem?**
- 3. Válaszolja meg a felperesnek a 2007. február 8-i előkészítő iratban rögzített kérdéseit, amennyiben azokat az 1. és 2. pontra adott válaszai nem érintették volna.**

A fent hivatkozott felperesi beadványban a Testülethez intézett kérdések:

- 1. Kérjük annak megerősítését, hogy a beadványunkban kimutatott egyezések és hasonlóságok nem egyszerűen abból származnak, hogy az alperesi műben rokon téma feldolgozására került sor. Az egyezések és a hasonlóságok alapvető oka, hogy az alperes felhasználta a felperes korábbi szerzői anyagait – pályázati anyag, korábbi általa írt könyv, tudományos cikkek a témában, és a szerződéses kapcsolat alatt átadott kéziratok -, amely kiderül a téma azonos módon való feldolgozásából, a szerkezet átvételéből, a szerkesztési megoldás azonosságából. Mindez pedig sérti a gyűjteményes mű szerzőjének jogait.**
- 2. A közel 50%-os megegyezés a tárgyak kiválasztásában tekinthető-e véletlenszerűnek? Elképzelhető lenne-e az elmúlt mintegy száz év formatervezési történetének bemutatása más jellemző tárgyakkal? Ha igen, akkor az milyen hosszú és elmélyültségi kutatói munkát igényelne ahhoz, hogy erre egy könyv kiadását lehessen alapozni, figyelemmel arra, hogy a felperes és az alperes közötti szerződéses kapcsolat megszűnése és az alperesi könyv megjelenése között fél év telt el.**
- 3. Az egyes tárgyleírások szerzői jogi szempontból tekinthetők-e a gyűjteményes mű azon elemeinek, amelyek önálló szerzői jogi védelmet élveznek.**

Az eljáró tanács szakvéleménye:

Az eljáró tanács áttanulmányozta a teljes peranyagot, összevetette továbbá az F/6 alatt becsatolt alperesi kiadványt az F/7 alatt benyújtott 1993-as kiadású felperesi művel, valamint az F/12, F/13 alatt becsatolt felperesi kutatási anyaggal.

Az ügy elbírálása szempontjából irányadó, a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény alábbi rendelkezéseire indokolt elsősorban utalni:

Szjt. 1.§ (1) Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

.....

(3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.

Szjt. 4.§ (1) A szerzői jog azt illeti, aki a művet megalkotta (szerző).

(2) Szerzői jogi védelem alatt áll – az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül – más szerző művének átdolgozása, feldolgozása vagy fordítása is, ha annak egyéni, eredeti jellege van.

Gyűjteményes mű

Szjt. 7.§ (1) Szerzői jogi védelemben részesül a gyűjtemény, ha tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű (gyűjteményes mű).

Szjt. 16.§ (1) A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.

Az átdolgozás joga

Szjt. 29.§ A szerző kizárólagos joga, hogy a művet átdolgozza, illetve hogy erre másnak engedélyt adjon. Átdolgozás a mű fordítása és a mű minden más olyan megváltoztatása is, amelynek eredményeképpen az eredeti műből származó más mű jön létre.

I.

A feltett kérdések megválaszolása, valamint szerzői jogi szempontból történő minősítése érdekében a peres eljárás anyagából az eljáró tanács az alábbi tények kiragadását tartja szükségesnek.

A felperes 1993-ban jelentette meg a *Made in Hungary The Best of 150 Years in Industrial Design* (Bp. 1992) című művét. 2002-ben „Magyar Iparművészet a XX. században” címmel kutatási pályázatot nyert, melynek kapcsán kutatási kéziratot készített. E szellemi alkotást a felperes 2002 őszén felajánlotta kiadásra az alperesnek. Ezt követően 2003. november 21-én a

peres felek között kiadói és felhasználási szerződés jött létre a „Magyar Design a XX. században” című könyv megjelentetésére.

A kutatási anyag a kiadandó mű alapját szolgálta, az alperes – a felperesi szerzőség feltüntetésével – ezt a kutatási anyagot nyújtotta be az Nemzeti Kulturális Alaphoz pályázati anyagként. A kiadói szerződés - melynek vizsgálata az eljáró tanácsnak nem feladata – végül nem ment teljesedésbe; emiatt az alperes a már elnyert pályázati támogatást kénytelen volt visszautalni, majd – felperes mint szerző megjelölése nélkül – ugyanezen pályázati anyagot ismét benyújtva, jutott hozzá a 2004. októberében kiadott, a perben vitatott alperesi mű megjelentetését támogató összeghez.

Alperes 2004. április 6-án kezdeményezte a felperessel kötött kiadói szerződés felbontását, az eljárás során a következőképpen nyilatkozott: „jelentős mértékben a kiadó belső szellemi forrásaira támaszkodva kívánjuk a könyvet megvalósítani”.

Felperes 2004. április 19-én visszakérte alperestől a tárgyválogatást és a fotójegyzéket, a kiadói szerződéstől a korábbiakban történt elállására hivatkozva.

A perben vitatott alperesi mű 2004. októberében jelent meg, felperes szerzőségének feltüntetése nélkül.

II.

Az eljáró tanács a már hivatkozott felperesi műveket az alperesi művel teljes terjedelemben összevetette és az alábbiakat állapította meg:

Az alperesi mű szerkezeti felépítése megegyezik az NKA pályázatán kutatási támogatást nyert felperesi anyaggal, illetve az ennek alapján a felperes által készített és az alperesnek átadott kéziratával, mely a készülő könyv tervezetűl szolgált: a könyv a magyar design történet négy nagy korszakát dolgozza fel, ezek mindegyikéhez bevezető esszé készült, ezeket követik az egyes tárgyelemzések, általában képpel illusztrálva, egy oldal szöveggel.

Az alperesi mű tárgylistája követi a felperesi tárgylista változatokat; 108 tárgy ismertetéséből mintegy 50 cikket a felperesi műből vesz át, melyekből 30 cikk megjelent a felperes már idézett, 1993-ban kiadott művében. Ezt a tényt az alperes az eljárás során is megerősítette, amennyiben szerinte „kb. 30 tételben van átfedés”. Ezen kívül 15 cikket merített a felperesi, F/12, F/13 sz. alatt becsatolt kutatási anyagból.

Az alperes a tárgyleírások átvétele során különféle módszereket alkalmaz: öt esetben a cikk lábjegyzetében forrásként a felperesi műre hivatkozik, pl. a „Központi porszívórendszerek, 1904” című cikk jellegzetes példája annak, hogyan dolgozta át az eredeti szöveget, s itt még az illusztrációként felhasznált fotó is teljesen azonos. Forrásként tehát a felperesi műre hivatkozik, azonban nem csupán forrásként alkalmazza, hanem az eredeti szöveget teljes egészében felhasználja (alperesi mű 46. oldal, felperesi mű 40. oldal).

Előfordul, hogy a felperesi műből átvett szócikket szakmai hozzáértés nélkül fordították, ezért a szöveget egy más korból származó tárgyról készült képpel illusztrálták, pl. „Eötvös Loránd: Torziós inga, 1898” (alperesi mű 32-33. oldal, felperesi mű 34. oldal), vagy az alperesi mű 116. oldalán található cikket „Go-pen” helyett „Bironne” képpel illusztrálták (felperesi mű 94-95. oldal).

A felperestől átvett mintegy 30 szócikk többnyire nem jelöli meg a felperesi művet forrásként, azonban a felperesi kifejezések, egyedi hasonlat, szóhasználat, maga a tárgyismertetés felismerhetően a felperesi műből származik.

III.

A kifejtettek alapján az eljáró tanács a feltett kérdésekre, azok sorrendjében az alábbi válaszokat adja.

A bíróság által feltett kérdések

Ad 1

Az alperes által megjelentetett mű a felperesnek az előbbieken elemzett műveihez képest szerzői jogi szempontból nem önálló, **származékos műnek** minősül.

A Sztj. 4.§. (2) bekezdés figyelembevételével a felperes „Made in Hungary ...” (Budapest, 1992) 1993-ban kiadott műve az Sztj. 7. §. (1) bekezdésnek megfelelő, szerzői jogi védelem alatt álló gyűjteményes műnek minősül, mert annak elrendezése egyéni, eredeti jellegű. A benne foglalt egyes szócikkek, tárgyleírások a téma kifejtésének egyéni, eredeti jellege miatt önmagukban is szerzői jogi védelmet élveznek.

Megállapítható, hogy ebben az esetben a gyűjteményes mű szerzője/szerkesztője azonos az egyes szócikkek szerzőjével, azaz a felperessel.

Az alperes az Sztj. 1.§ (1) és (3) bekezdéssel, valamint a 7.§ (1) bekezdés alapján szerzői jogi védelem alatt álló felperesi gyűjteményes mű ugyancsak szerzői jogi védelmet élvező szócikkeiből, tárgyleírásaiból mintegy 30 szócikket, tárgyleírást felperesi szerző engedélye nélkül felhasznált, ezen kívül kiadványának szerkezeti felépítése, tagolása is megegyezik a felperesi mű szerkezetével. Ez utóbbi mű az eredetihez képest annyi eltérést mutat, hogy az alperesi kiadvány néhány évtizeddel korábbi időszak tárgyleírásait is tartalmazza.

A Sztj. 29.§. értelmében „A szerző kizárólagos joga, hogy a művet átdolgozza, illetve hogy erre másnak engedélyt adjon.”

Az Sztj. 12. §. (2) bekezdés szerint „Az át- vagy feldolgozáson..... az alapul szolgáló mű szerzőjének nevét is fel kell tüntetni, a (4) bekezdés szerint pedig „A szerző követelheti, hogy e minőségét senki se vonja kétségbe.”, vagyis hogy az általa alkotott művet ne tulajdonítsák másénak.

Perbeli esetben az alperesi kiadvány mintegy egyharmadát - 30 szócikket - a felperesi szerző hivatkozott művéből, 15 szócikket pedig az alperesnek átadott, a könyv alapját képező kutatási anyagból vette át az alperes a felperesi szerző engedélye nélkül.

Az ily módon átvett egyes szócikkek szerzőjeként a felperest nem tüntették fel, ellenkezőleg: azokat más személyek nevével vették fel kiadványukba.

Ad 2

Az egyes tárgyleírások az alperesi műben annyiban élveznek önálló szerzői jogi védelmet, amennyiben megfelelnek az Szjt. 1.§ (1) és (3) bekezdésében foglalt feltételeknek, azonban a vizsgált harminc + tizenöt szócikk, a felperestől engedély nélkül átvett műnek minősül, és mint ilyen, nem egyéni, eredeti jellegű.

Az alperesi kiadvány egyéb szócikkeinek, tárgyleírásainak vizsgálata – az eredetivel történt egybevetésen túlmenően – nem képezte az eljáró tanács feladatát, így azok szerzői jogi szempontból történő minősítésére nem vállalkozhatott.

A felperesi beadványban feltett kérdések

Ad 1

A felperes beadványában kimutatott, az eljáró tanács által teljes terjedelmükben megvizsgált egyezések és hasonlóságok nem egyszerűen abból származnak, hogy az alperes művében hasonló, rokon témát dolgozott fel. A Bíróság által feltett kérdésekre adott válasznak megfelelően, a felperesi művek engedély nélküli felhasználása eredményeképpen létrejött műről van szó, melynek szerkezeti felépítése, tagolása is – az előbbieken hivatkozott csekély eltéréssel – megegyezik a felperesi művekkel, és mint ilyen, sérti a felperes szerzői jogait mind gyűjteményes műve, mind pedig az abban foglalt egyes szócikkek vonatkozásában.

Ad 2

A felperes az elmúlt mintegy száz év formatervezésének bemutatásával kapcsolatban tesz fel kérdést, melynek megválaszolása álláspontunk szerint meghaladja az eljáró tanács kompetenciáját.

Szükséges még megjegyezni, hogy a felperes és az alperes közti szerződéses kapcsolat megszűnése és a vitatott alperesi mű megjelenése között eltelt, ez utóbbi mű tartalmához és terjedelméhez képest igen rövid időszak is egyéni, eredeti jelleget nélkülöző mű létrejöttét támasztja alá.

Ad 3

Azonos a Bíróság 2. pont alatt feltett kérdésére adott válasszal.

Budapest, 2008. szeptember 10.

Dr. Lindner Gyula
a tanács elnöke

dr. Zsolnay Judit
a tanács előadó tagja

Borza Teréz
a tanács szavazó tagja